

SIVON

Kennisnet

Turbulentie op de leermiddelenmarkt

15 september 2023 - OnderwijsInzicht

Willem-Jan van Elk (Kennisnet), Gigi Schutte (SIVON) en Arjan Geurts (SIVON)

Agenda

- Voorstellen en introductie
- VO-markt in vogelvlucht
- Ontwikkelingen op de leermiddelenmarkt
- Knelpunten in de dienstverlening
- Bouwblokken voor de toekomst
- 'Het scenario' - Een nieuwe manier van inkopen
- Vervolgstappen
- Vragen

(na afloop: *speakers corner*)

Kennisnet

Turbulentie op de leermiddelenmarkt

15 september 2023

Willem-Jan van Elk

Laat ict werken **voor het onderwijs**

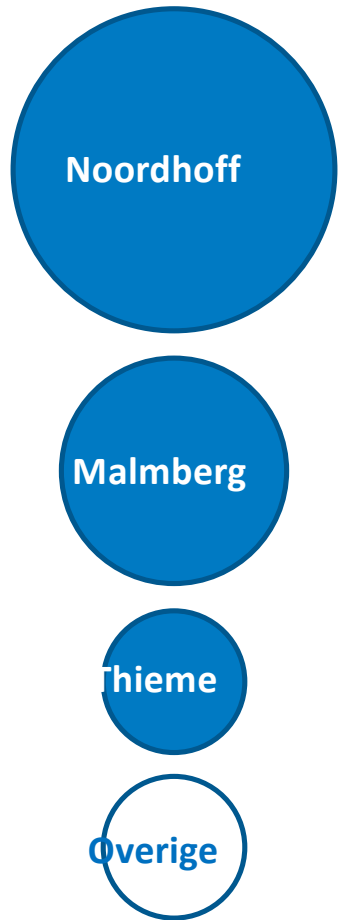

VO-markt in vogelvlucht

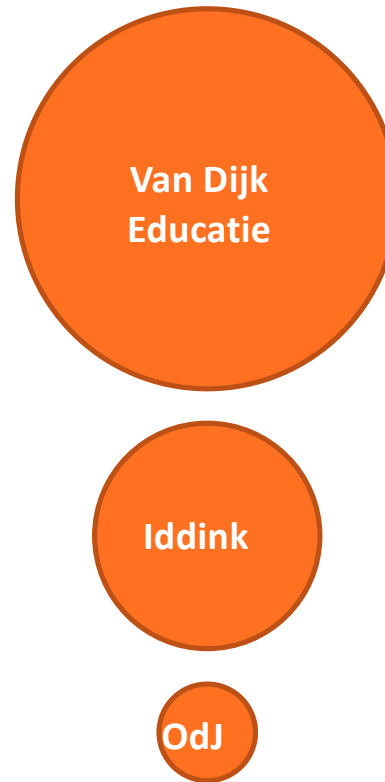
- ▶ **sinds 2008: Wet Gratis Schoolboeken**
 - ▶ betreft zowel papier ('folio') als digitaal
 - ▶ school ontving elk jaar ca. € 300 / leerling
- ▶ **scholen willen ontzorgd worden: one-stop shop**
 - ▶ leerboeken: >75% huurt, <25% koopt
 - ▶ 'bevoegd gezag' moet aanbesteden
- ▶ **enkele karakteristieken NL markt**
 - ▶ klein taalgebied, centraal examen, open curriculum, 'MKB-markt'
 - ▶ NL methode-land → vaksectie kiest, soms met kaders
 - ▶ *blend* van papier en digitaal → aandeel digitaal groeit geleidelijk
 - ▶ leerling ontvangt folio in een persoonlijk pakket, digitaal in de ELO

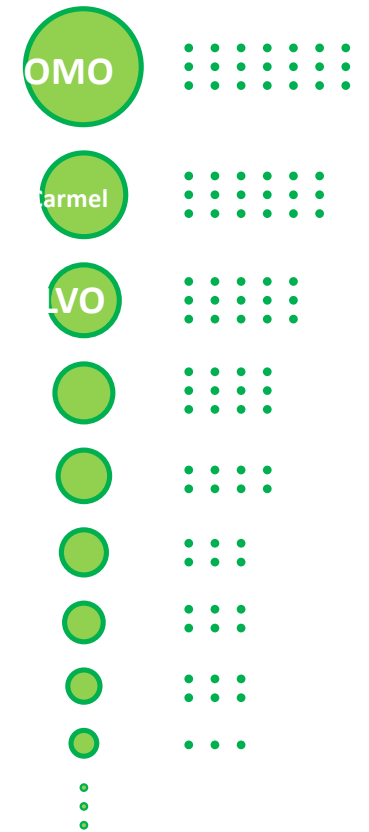
de 'oude' VO-markt

tientallen uitgevers

3 distributeurs

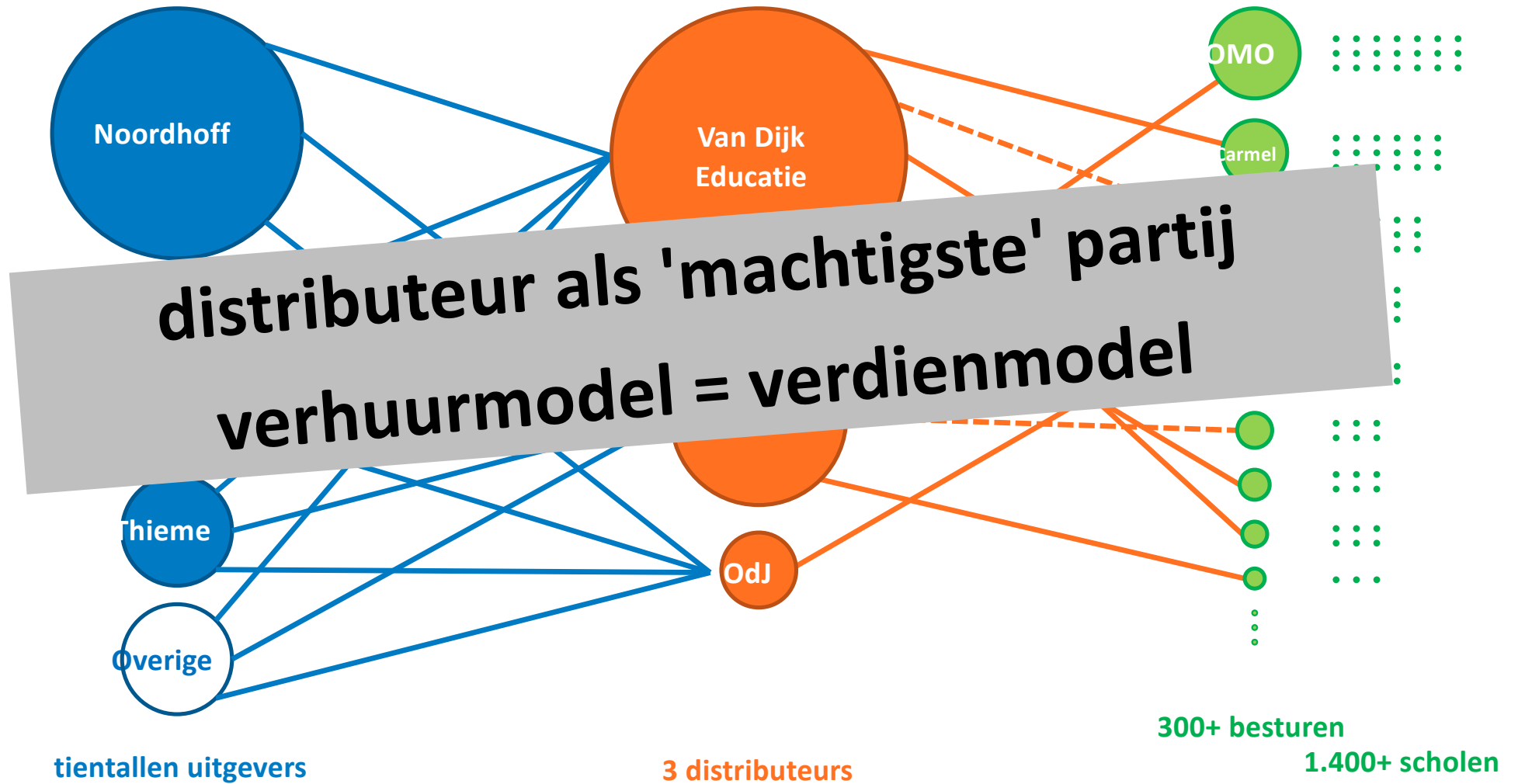
300+ besturen

1.400+ scholen

de 'oude' VO-markt

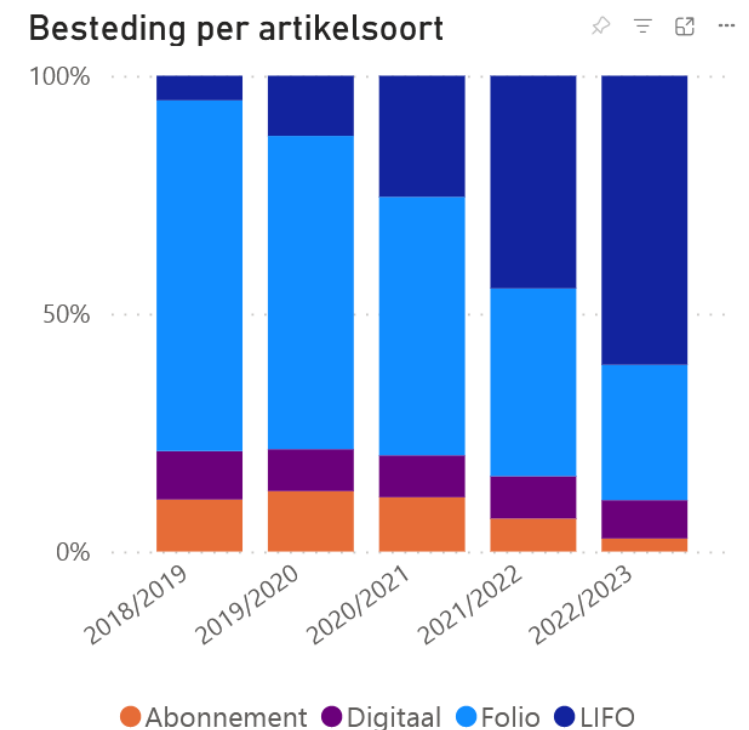
— huur (70%)
- - - koop (30%)

disclaimer: de lijntjes geven *niet* de feitelijke situatie weer

en toen kwam LiFo (=licentie-folio)...

- ▶ **initiatief van grote uitgevers**
 - ▶ eerste pilot bij Carmel, schooljaar 2017-2018
 - ▶ nu het dominante model (is vaak ook het *enige* aanbod)
- ▶ **LiFo is *digital first***
 - ▶ *altijd* een digitale licentie
 - ▶ *optioneel* ook papieren leer-werkboek ('kleine meerprijs')
- ▶ **biedt scholen vrijheid**
 - ▶ leer- en werkboek geïntegreerd → verbruiksmateriaal!
 - ▶ digitaal toegang tot alle niveaus en leerjaren
- ▶ **kent fundamenteel andere (kas)stroom**
 - ▶ vast bedrag per leerling per jaar
 - ▶ alleen verbruiksmateriaal → eenrichtingsverkeer
 - ▶ → *kopen* door distributeur of school kan niet meer

LiFo als game-changer

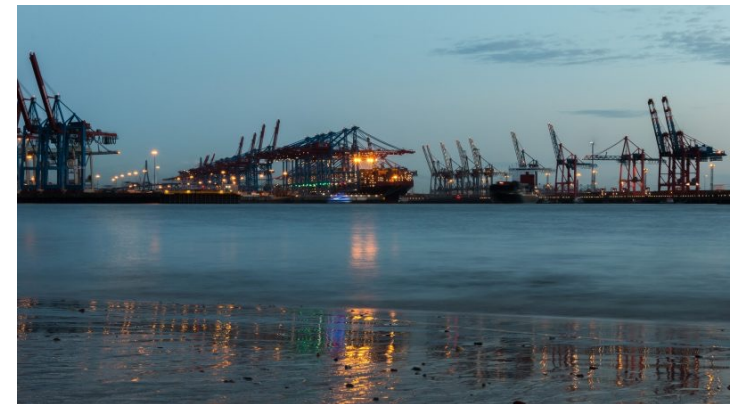
- ▶ **blijvende impact op distributeurs ...**
 - ▶ het (lucratieve) huurmodel verdwijnt
 - ▶ én: uitgever kan rechtstreeks leveren aan school
 - ▶ → macht verschuift naar uitgever
- ▶ **... maar ook op scholen**
 - ▶ boek kopen en hergebruiken kan niet meer
 - ▶ vrijwel alle scholen kiezen voor digitaal én folio
- ▶ **nieuwe vraagstukken c.q. zorgen**
 - ▶ kosten leermaterialen portfolio (incl. devices!)
 - ▶ leveringszekerheid, duurzaamheid
 - ▶ dienstverlening (ook niet-LiFo)

Digitalisering in het onderwijs dwingt worstelend TLN tot reorganisatie
10 dec '19 06:00

Onderwijs ontsnapt aan chaos met overname schoolboekenleverancier TLN
13 juli '22 00:01

Schoolboekenhandelaar VanDijk in de etalage na missen digitaliseringsslag
24 mei '22 16:59

Leverancier TLN stopt met boeken voor mbo, hbo en wo, ceo Van Nieuwenburg vertrekt
13 feb 19:32

Actueel: LiFo en duurzaamheid

▶ duurzaamheid in de pers

- ▶ bericht in Trouw (maar al in 2022 in de VK)
- ▶ items bij 1Vandaag en op Radio 1, ...

▶ goed bekijken → integraal en feitengebaseerd

- ▶ hoe was het gebruik van werkboeken?
- ▶ is de uitvoering veranderd?
- ▶ zijn transportkosten veranderd?
- ▶ is er didactische (meer)waarde?

▶ dus zorgvuldig onderzoeken

- ▶ SIVON onderzoekt duurzaamheid leermaterialen
- ▶ Kennisnet onderzoekt duurzaamheid ICT

Trouw

Wegwerpboeken

Van schooltas naar de klike, schoolboeken gaan nu één jaar mee

Elk jaar belanden stapels schoolboeken ongebruikt in de papierbak. Lesmateriaal wordt elk jaar vernieuwd. Docenten zijn kritisch. 'Ik heb in al die jaren nog nooit iets nieuws gelezen waarvan het echt cruciaal was dat het werd aangepast.'

Elina van Suchtelen 19 augustus 2023, 20:53

de Volkskrant

OPINIE

Opinie: Docenten gekneveld door papierverslindend verkoopsysteem van grote uitgeverijen

Kleine uitgeverijen van schoolmethoden worden uit de markt gewerkt door de grootste drie bedrijven. Die binden schoolleiders en leerkrachten via een licenties voor jaren aan zich. Heel slecht voor het onderwijs.

Theo Witte 15 mei 2022, 15:00

experiment met scheiden lesstof en werkopdrachten ...

Scenario's voor de toekomst

Doelstelling: Scenario's uitwerken voor de toekomst van de distributie en dienstverlening van leermiddelen in het voortgezet onderwijs (vo).

Scope: wel distributie en dienstverlening, niet de leermiddelen zelf.

Randvoorwaarden voor het onderwijs

- Robuuste leveringszekerheid en continuïteit onderwijs.
- Pluriformiteit - keuzevrijheid en flexibiliteit in het samenstellen van de leermiddelenmix.
- De mogelijkheid voor scholen om te kiezen voor de mate en vorm van ondersteuning en ontzorging.
- Een fatsoenlijke markt en marktwerking.
- De gekozen scenario's faciliteren nieuwe vormen van vraag, aanbod en levering.

De aanbestedingen van SIVON

De vraag, de behoefte van de scholen, is leidend

Keuzevrijheid

Elke vaksectie kan kiezen uit:

- alle lesmethodes,
- in alle verschijningsvormen,
- zoals de uitgevers deze beschikbaar stellen op de (leermiddelen)markt.

Flexibiliteit

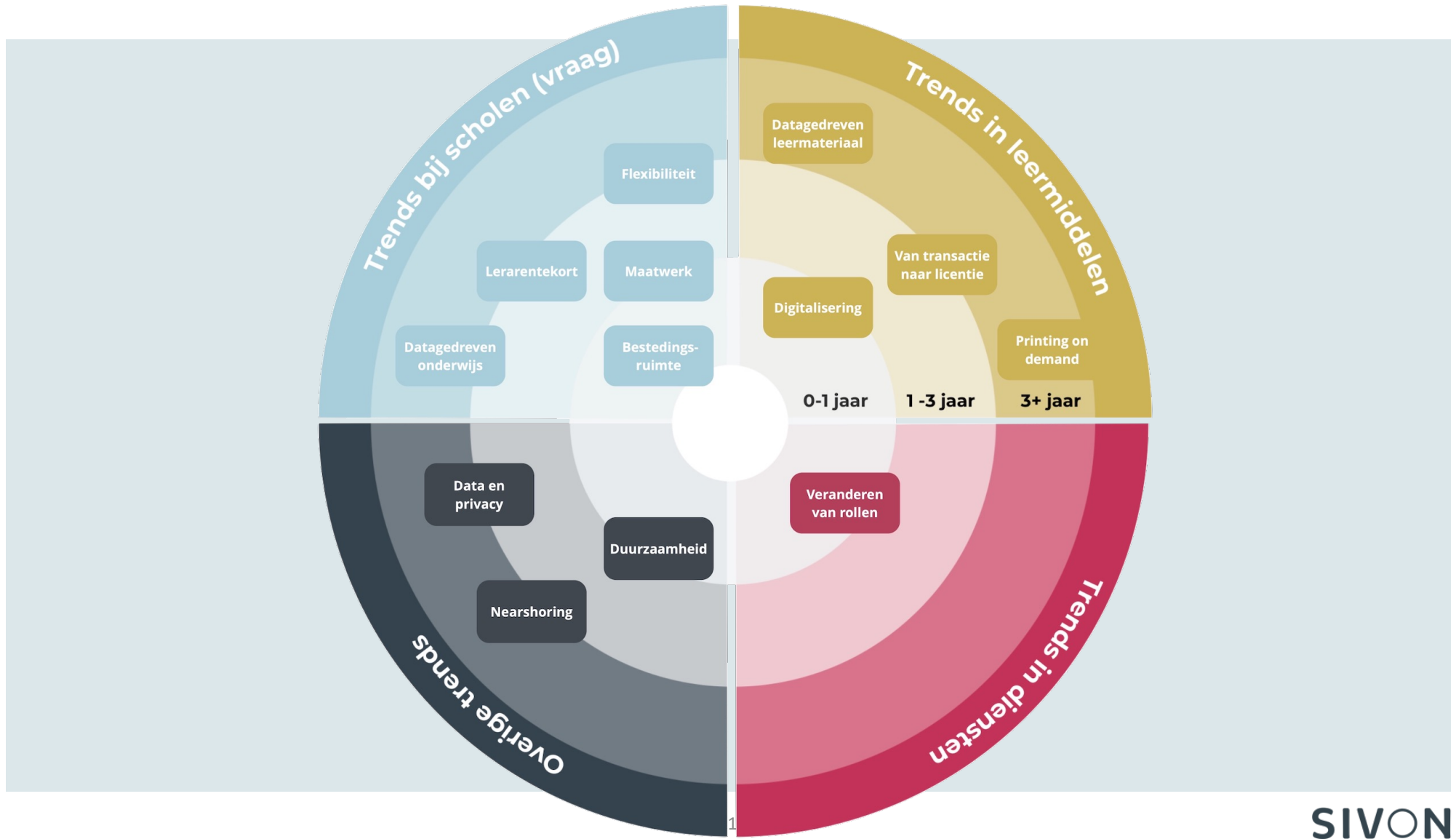
Waar voorheen een vaksectie na 4 jaar pas kon wisselen van lesmethode, kunnen SIVON-scholen elk jaar wisselen van lesmethode.

Pluriformiteit

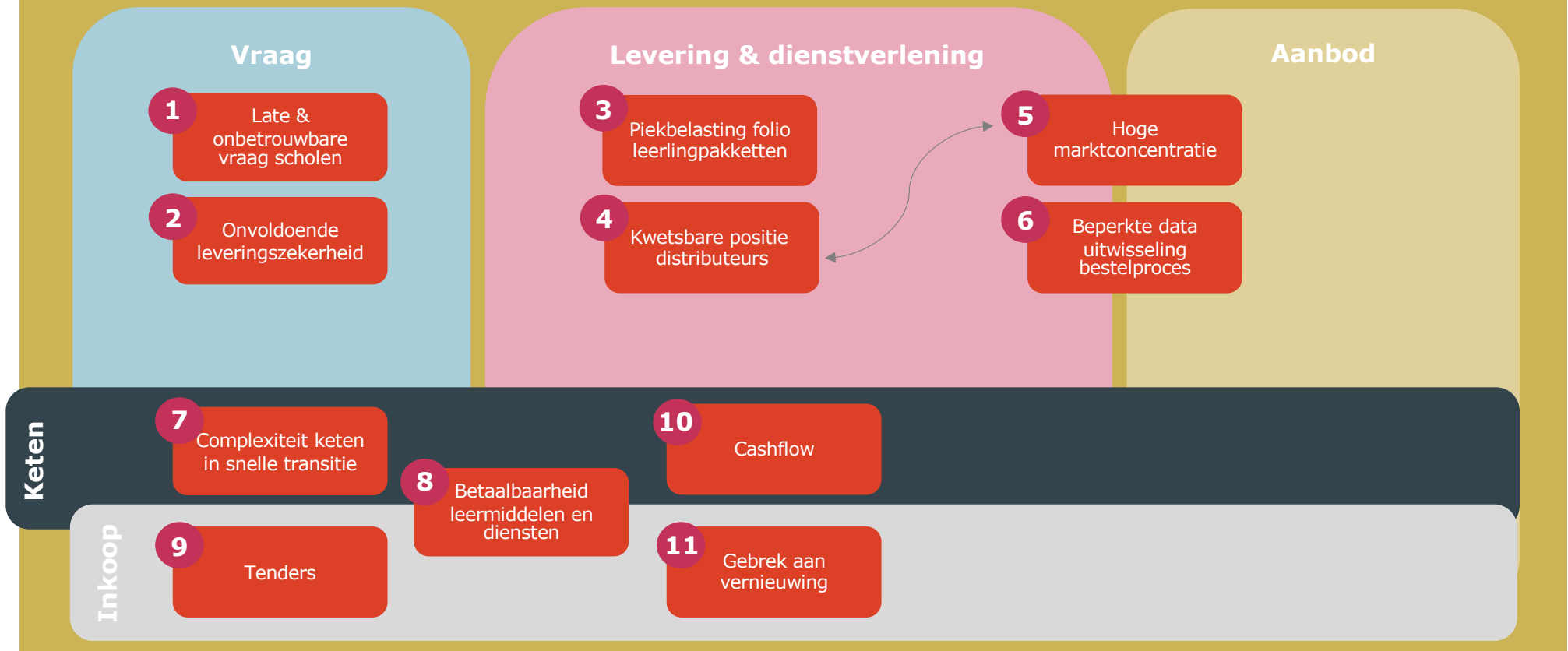
SIVON blijft in gesprek met uitgevers om te zorgen dat het aanbod van de uitgevers (blijvend) aansluit op de vraag van de scholen.

Randvoorwaarden voor het onderwijs

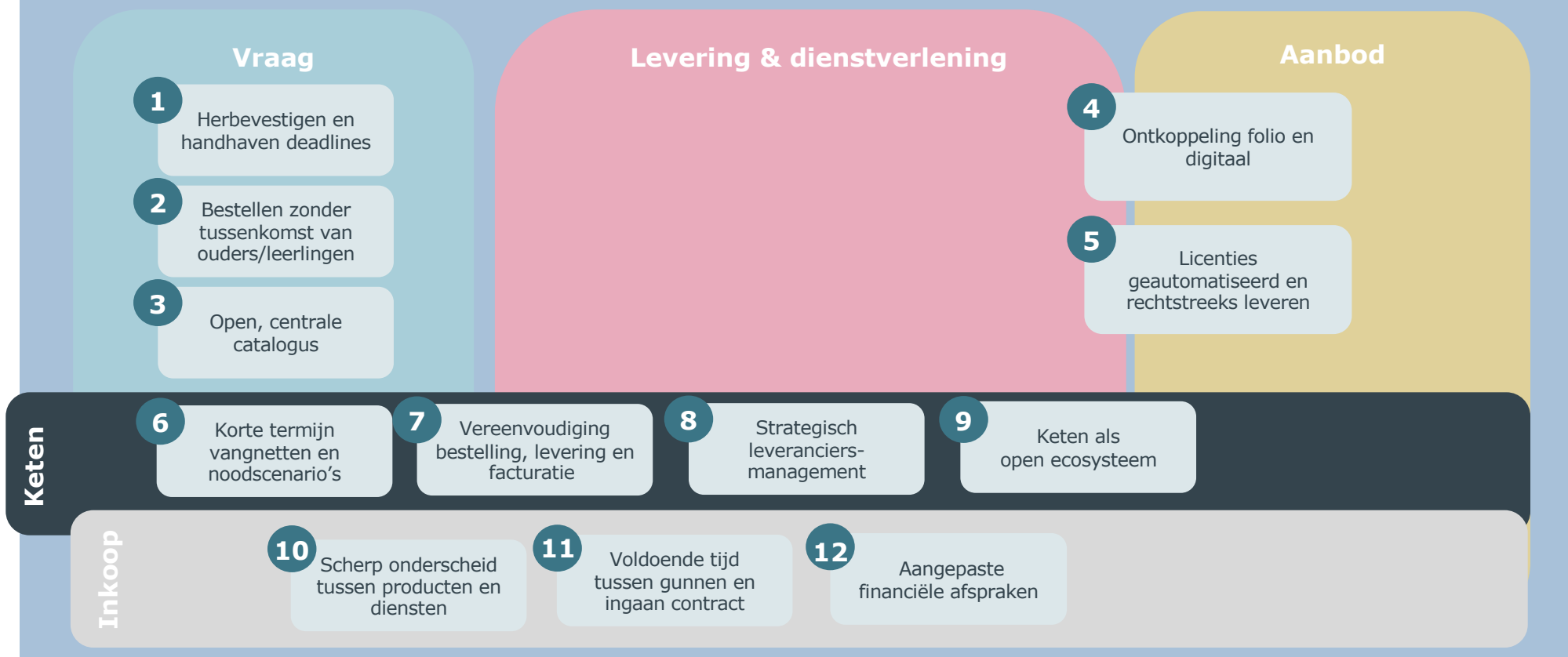
- Robuuste leveringszekerheid en continuïteit onderwijs.
- Pluriformiteit - keuzevrijheid en flexibiliteit in het samenstellen van de leermiddelenmix.
- De mogelijkheid voor scholen om te kiezen voor de mate en vorm van ondersteuning en ontzorging.
- Een fatsoenlijke markt en marktwerking.
- De gekozen scenario's faciliteren nieuwe vormen van vraag, aanbod en levering.

Knelpunten in huidige situatie

Bouwstenen voor de toekomst

De kern van het scenario

Voor alle scholen gelden dezelfde uniforme basisafspraken. Hierin:

- is onderscheid tussen het leermiddel en de dienstverlening;
- zijn het kopen van leermiddelen (1) en het kopen van dienstverlening (2) losgekoppeld;
- is sprake van 2 separate geldstromen.

1. Scholen kopen de leermiddelen bij de uitgevers
2. Scholen kopen de dienstverlening rondom de leermiddelen bij een (educatieve) dienstverlener

Leermiddelen

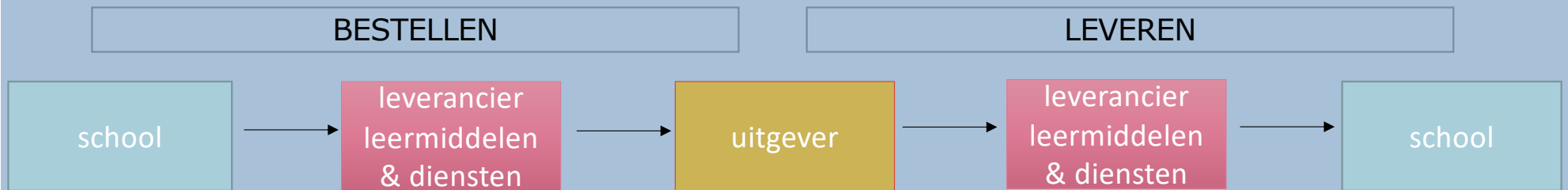
- De school kiest de leermiddelen
- De school bestelt de gekozen leermiddelen rechtstreeks bij de uitgevers
- De uitgevers leveren de bestelde leermiddelen rechtstreeks aan de school
 - Licenties in de digitale leeromgeving
 - Boeken in bulk op de locatie van de school
- De school betaalt de gekochte leermiddelen aan de uitgever
- In dit scenario *levert* de tussenhandel geen leermiddelen

Dienstverlening rondom leermiddelen

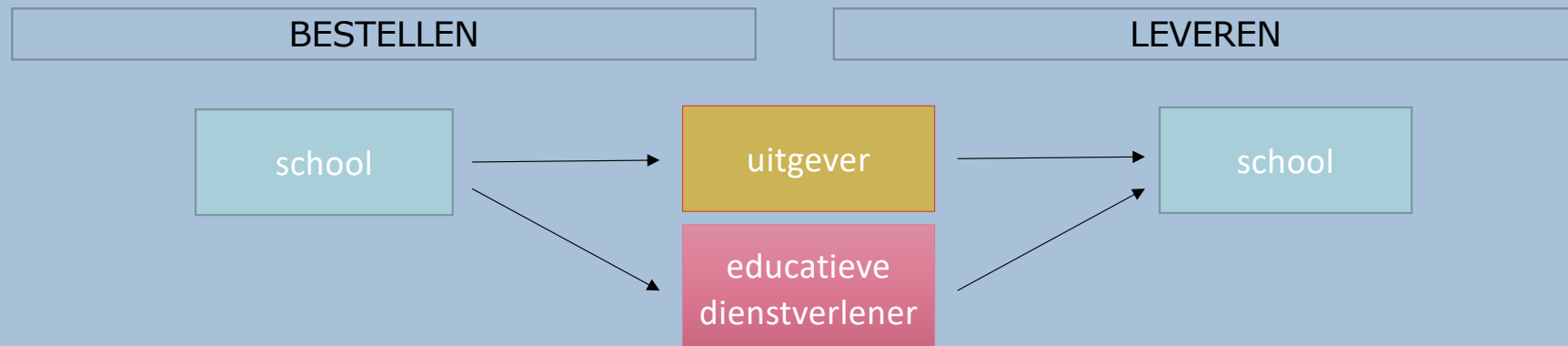
- De school bepaalt op welke onderdelen zij ondersteund/ontzorgd wil worden
- De school kiest welke dienstverleningscomponenten daarvoor nodig zijn:
 - *onderwijskundige ondersteuning bij de keuze van lesmethodes;*
 - *ondersteuning bij het opstellen van de leermiddelenlijst;*
 - *ondersteuning bij administratie en beheer van de voorraad boeken van de school;*
 - *ondersteuning bij het bestellen van de leermiddelen door de school;*
 - *fijn-distributie van de boeken (samenstellen boekenpakket, distribueren naar huisadres leerling);*
 - *inname en opslag van boeken van de school die meerdere jaren worden gebruikt;*
 - *ondersteuning bij services en managementinformatie;*
 - *onderwijskundige ondersteuning bij het gebruik van lesmethodes.*
- De school sluit voor de gekozen dienstverleningscomponenten een contract met een (educatieve) dienstverlener
- De school betaalt de educatieve dienstverlener voor de dienstverleningscomponenten

Huidig en toekomstig scenario

nu

toekomst

Voorbeeld 1 – 'Optimaal ontzorgd'

	De school kiest voor zoveel mogelijk ondersteuning: ' Optimaal ontzorgd '
Keuze van lesmethodes en verschijningsvorm	De dienstverlener adviseert de vaksecties bij het maken van keuzes voor lesmethodes en verschijningsvormen, bijvoorbeeld aan de hand van visie en leermiddelenbeleid van de school.
Opstellen van de leermiddelenlijst	De dienstverlener ondersteunt de school bij het opstellen van de leermiddelenlijst voor het nieuwe schooljaar.
Voorraadbeheer boeken	In de applicatie van de dienstverlener is er overzicht van de voorraad van de boeken die in eigendom van de school zijn.
Bestellen van de leermiddelen	De dienstverlener voorziet in een bestelapplicatie voor de school, waarmee de school op naam van de leerling de bestelling kan plaatsen / de bestelapplicatie van de dienstverlener koppelt met het LAS van de school voor bestellen op naam van de leerling.
Fijn-distributie boeken	De dienstverlener verzamelt de aan de school geleverde boeken en stelt het boekenpakket per leerling samen . De dienstverlener distribueert het boekenpakket naar de leerling op het huisadres van de leerling/op locatie die de school aanwijst.
Inname en opslag voorraad boeken	De dienstverlener neemt de gebruiksboeken in van de leerling en controleert deze op schade en verlies, int kosten bij de leerling en maakt geïnde kosten over naar de rekening van de school.
Services en managementinformatie	In de online applicatie van de dienstverlener kan de school alle relevantie informatie op één plek vinden , bestellingen, facture en inzicht in het gebruik komen hier samen.
Onderwijskundig gebruik van de lesmethode	De dienstverlener biedt ondersteuning bij het onderwijskundig gebruik van de lesmethodes.

Voorbeeld 2 – 'Doe het zelf'

	De school kiest ervoor om zoveel mogelijk/ alles zelf te doen: 'Doe het zelf'
Keuze van lesmethodes en verschijningsvorm	Vaksecties van de school maken de keuze voor lesmethodes en verschijningsvormen, bijvoorbeeld aan de hand van visie en leermiddelenbeleid van de school, zonder ondersteuning van een dienstverlening.
Opstellen van de leermiddelenlijst	De school stelt zelf de leermiddelenlijst op.
Voorraadbeheer boeken	De school beheert de eigen voorraad boeken, eventueel in een door de school gekozen applicatie.
Bestellen van de leermiddelen	De school bestelt de leermiddelen bij de verschillende uitgevers.
Fijn-distributie boeken	Boeken worden in bulk afgeleverd op de school. De school zorgt zelf voor de verdeling van de boeken onder de leerlingen.
Inname en opslag voorraad boeken	De school neemt zelf de boeken in en zorgt voor de opslag hiervan.
Services en managementinformatie	Er is geen additionele ondersteuning bij services of managementinformatie. Scholen krijgen via de factuurinformatie en in de leermiddelen inzicht in het gebruik.
Onderwijskundig gebruik van de lesmethode	De school maakt geen gebruik van onderwijskundige ondersteuning van een dienstverlener bij het gebruik van de lesmethode.

Voorbeeld 3 – 'Hybride'

	De school kiest ervoor om het deels zelf te doen, deels door een dienstverlener: 'Hybride'
Keuze van lesmethodes en verschijningsvorm	Vaksecties van de school maken de keuze voor lesmethodes en verschijningsvormen, bijvoorbeeld aan de hand van visie en leermiddelenbeleid van de school, zonder ondersteuning van een dienstverlening.
Opstellen van de leermiddelenlijst	De school stelt zelf de leermiddelenlijst op.
Voorraadbeheer boeken	In de applicatie van de dienstverlener is een overzicht van de voorraad van de boeken die in eigendom van de school zijn.
Bestellen van de leermiddelen	De dienstverlener voorziet in een bestelapplicatie voor de school, waarmee de school op naam van de leerling de bulkbestelling kan plaatsen / de bestelapplicatie van de dienstverlener koppelt met het LAS van de school voor bestellen op naam van de leerling.
Fijn-distributie boeken	De dienstverlener verzamelt de aan de school geleverde boeken en stelt het boekenpakket per leerling samen. De dienstverlener distribueert het boekenpakket naar de leerling op het huisadres van de leerling/op locatie die de school aanwijst.
Inname en opslag voorraad boeken	De school neemt zelf de boeken in en zorgt voor de opslag hiervan.
Services en managementinformatie	In de online applicatie van de dienstverlener kan de school alle relevante informatie op één plek vinden, bestellingen, facturen inzicht in het gebruik komen hier samen.
Onderwijskundig gebruik van de lesmethode	De school maakt geen gebruik van onderwijskundige ondersteuning van een dienstverlener bij het gebruik van de lesmethode.

Vervolgstappen

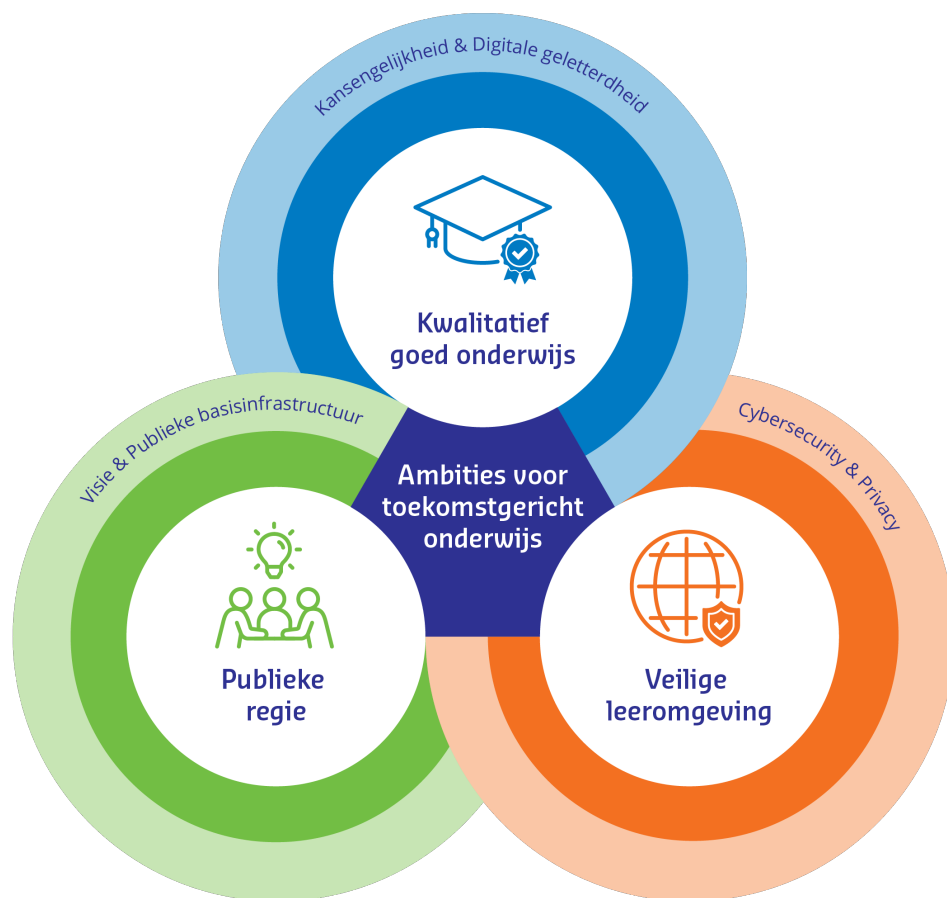

Vervolgstappen

- Verder detailleren en toetsen van het scenario
 - Aanbestedingsrecht: welke mogelijkheden biedt het aanbestedingsrecht om de leermiddelen rechtstreeks bij uitgevers in te kopen en de dienstverlening bij de educatieve dienstverleners
 - Leveren en specificeren van licenties door uitgevers
 - Rechtstreeks bestellen vanuit de schooladministratie
 - Vereenvoudigen van fijn-distributie door de school
 - Risico's en impact op kleine uitgevers
 - Overige randvoorwaarden, zoals een bestelomgeving
 - Verwerken resultaten onderzoek duurzaamheid
- Voorbereiden van een pilot
 - Neem contact op als je hier meer over wilt weten!

Meer weten?

De digitalisering van de maatschappij laat niet op zich wachten. Bereid alle leerlingen voor op leven, leren en werken met technologie. Steun en reageer op onze oproep via www.kn.nu/ambitie

Meer weten? Scan de QR-code

SIVON

Kennisnet

Turbulentie op de leermiddelenmarkt

15 september 2023 - OnderwijsInzicht

Willem-Jan van Elk (Kennisnet), Gigi Schutte (SIVON) en Arjan Geurts (SIVON)

